

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньо-професійною програмою **Фінанси, фінансовий менеджмент**
та страхування
(назва програми)

на тему: **«Платоспроможність страхової компанії»**
(назва теми)

Виконавець:

студент 47 ЦЗВФН

Романченко Анастасія Вікторівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

старший викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Бондаренко Павло Валерійович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	5
1.1 Сутність платоспроможності страхової компанії	5
1.2 Основи оцінки платоспроможності страхової компанії.....	9
1.3 Нововведення державного нагляду за платоспроможністю страхової компанії в Україні.....	17
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПАТ НАСК «ОРАНТА»	20
2.1 Фінансова характеристика загальних показників страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта».....	20
2.2 Оцінка платоспроможності страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта»....	32
2.3 Прогнозування платоспроможності страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта».....	41
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПАТ НАСК «ОРАНТА»	46
3.1. Вплив нововведень НБУ на платоспроможність страхових компаній в Україні.....	46
3.2. Рекомендації щодо підвищення платоспроможності ПАТ НАСК «Оранта».....	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У період економічних змін, загострення конкуренції в страховій галузі та змін у законодавстві стає критично важливим оцінити фінансову стійкість і платоспроможність страхових компаній. Зростаючий інтерес до цього питання є доречним через ескалацію ризиків, пов'язаних із недостатньою фінансовою стабільністю страхових установ, що потенційно може перешкодити їхній здатності виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Експертиза українських дослідників, які спеціалізуються на фінансовій життєздатності страхових компаній, має величезний потенціал для просування та вдосконалення методів оцінки для визначення фіскальної стійкості цих установ. Крім того, їхні дослідження здатності цих установ відшкодувати збитки та підтримувати присутність на ринку можуть виявитися неоціненними для страхових компаній, регуляторних органів, споживачів послуг та інших зацікавлених сторін у галузі.

Метою даної роботи є визначення платоспроможності страхової компанії на основі узагальнення теоретичних та методичних основ.

Об'єктом дослідження є процес оцінки платоспроможності страхової компанії.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі платоспроможності ПАТ НАСК «Оранта».

У процесі написання кваліфікаційної роботи необхідно вирішити такі **завдання:**

- розглянути сутність платоспроможності страхової компанії;
- визначити основи оцінки платоспроможності страхової компанії;
- охарактеризувати Нововведення державного нагляду за платоспроможністю страхової компанії в Україні;
- охарактеризувати загальні показники страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта»;
- оцінити платоспроможність страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта»;

- спрогнозувати платоспроможність страхової компанії ПАТ НАСК «Оранта»;
- охарактеризувати вплив нововведень НБУ на платоспроможність страхових компаній в Україні;
- надати рекомендації щодо підвищення платоспроможності ПАТ НАСК «Оранта».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як аналіз і синтез, а для візуального представлення теоретичних і практичних результатів дослідження були застосовані табличні та графічні методи. Метод узагальнення використовувався для з'ясування концептуального інструментарію платоспроможності, а також були застосовані методи аналітичних коефіцієнтів, горизонтального аналізу, аналізу абсолютних і відносних показників, порівняльного та статистичного аналізу для оцінки платоспроможності на прикладі ПАТ НАСК «Оранта».

Інформаційною базою дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з теорії страхового ринку; наукові та практичні дослідження з питань здійснення страхових операцій, законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність страхових компаній в Україні; звітні дані діяльності ПАТ НАСК «Оранта»; науково-методична література; матеріали періодичних видань; дані НБУ; інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг кваліфікаційної роботи - 74 сторінок, 10 з яких - додатки. Основний зміст викладено на 58 сторінках, із них розміщено 20 таблиць, 14 рисунків. Список використаних джерел складається із 52 найменувань.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: Тенденції платоспроможності страхової компанії. *XXII Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» (25-26 квітня 2024 р.).* Одеса. ОНЕУ, 2024.

ВИСНОВКИ

Бакалаврська кваліфікаційна робота була зосереджена на вивченні теоретичних основ фінансової стійкості страхової компанії та аналізі управління її платоспроможністю. Крім того, надано рекомендації щодо покращення управління платоспроможністю страховика. Дослідження, проведене в рамках цього дослідження, дало цінну інформацію про платоспроможність страхових компаній і привело до наступних ключових висновків:

1. Проаналізувавши точки зору різних науковців, стало очевидним, що поняття «платоспроможність страхової компанії» піддається різним тлумаченням. По суті, платоспроможність охоплює основний елемент економічної діяльності, який передбачає забезпечення того, щоб компанія володіла достатніми активами для покриття своїх майбутніх зобов'язань. Це означає, що вартість активів компанії повинна перевищувати або дорівнювати вартості її зобов'язань. Отже, важливою вимогою для відповідності критеріям платоспроможності є підтримання фактичного запасу платоспроможності, який перевищує нормативний запас платоспроможності.

2. При оцінці фінансової стійкості страхової компанії вирішальним фактором є платоспроможність. Це означає здатність компанії виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, забезпечуючи таким чином майбутній успіх компанії. Таким чином, платоспроможність є ключовим показником при оцінці фінансової стійкості страхової компанії.

3. Фактичний та нормативний показник платоспроможності служить основним показником для оцінки фінансової стійкості страхової компанії, зокрема її здатності розраховуватися за довгостроковими зобов'язаннями. Як правило, вищий показник платоспроможності свідчить про більшу ймовірність виконання фінансових зобов'язань. Відповідно, компанії з нижчими показниками платоспроможності становлять підвищений ризик для інвесторів. Однак важливо відзначити, що сприятливе значення показника платоспроможності може коливатися в залежності від галузі, в якій працює компанія.

4. Платоспроможність страхової компанії схожа на її фінансову стійкість, між цими двома концепціями є чіткі відмінності. І платоспроможність, і фінансова стійкість служать показниками фінансового стану страхової компанії, але ліквідність конкретно стосується здатності компанії розраховуватися за короткостроковими боргами. Він оцінює, чи може компанія виконати свої поточні зобов'язання, використовуючи наявні поточні активи, і оцінює, наскільки швидко ці активи можна конвертувати в готівку. З іншого боку, платоспроможність стосується здатності компанії виконувати довгострокові зобов'язання та підтримувати поточну діяльність у майбутньому. Можливо, що підприємство має високу платоспроможність, але низьку ліквідність, або навпаки. Однак для підтримки конкурентоспроможності в бізнес-ландшафті компанії вкрай важливо мати достатній рівень як ліквідності, так і платоспроможності.

Перевірка показала, що національна система регулювання платоспроможності ґрунтується на Європейській Директиві під назвою Solvency II, про що свідчать положення, викладені в Законі України «Про страхування». НБУ активно проводить реформи та покращує свій страховий ринок, приділяючи особливу увагу виконанню вимог, викладених у Solvency II. Оцінивши впровадження вимог Solvency II на українському страховому ринку, стає очевидним, що є кілька першочергових питань, які потребують вирішення. Прийняття Solvency II в Україні матиме значні наслідки для розвитку інформаційних систем, що використовуються для моделювання розміру капіталу та оцінки широкого спектру пов'язаних зі страхуванням ризиків, а також вимог до звітності [33]. Впровадивши Solvency II, страхові компанії зможуть налагодити ефективні практики управління ризиками, оскільки моніторинг платоспроможності здійснюватиметься на основі самостійно розробленої методології самими страховиками. Роль регулятора полягатиме в оцінці адекватності цієї методології, яка в кінцевому підсумку призведе до покращення якості страхових послуг, що надаються клієнтам.

5. Проведено оцінку платоспроможності ПАТ НАСК «ОРАНТА». Аналіз показав, що в цілому страхова компанія продемонструвала сприятливий індекс платоспроможності. Протягом звітного періоду фактичний запас

платоспроможності стабільно перевищував обов'язковий резерв, що свідчить про позитивний фінансовий стан.

6. Вивчення складу власного капіталу показує, що страхова компанія послідовно зміцнює свої позиції на страховому ринку, зміцнюючи тим самим свою фінансову стійкість. Проте частка власного капіталу в загальній структурі капіталу компанії мала тенденцію до зниження з 2016 по 2020 рік, насамперед через накопичення непокритих збитків протягом цього періоду. Таким чином, у структурі капіталу переважали довгострокові зобов'язання, які становили понад 60% від загального обсягу, причому значна частина віднесена до страхових резервів, які мають тенденцію до зростання з часом. Це історичне формування структури капіталу узгоджується з конкретними вимогами страхових компаній. Наявність страхових резервів служить доказом того, що страхова організація володіє необхідними ресурсами для виконання своїх поточних зобов'язань, охоплюючи як математичні резерви, так і резерви незавершених платежів. Таким чином, ПАТ «НАСК «ОРАНТА» виступає як фінансово стійка страхова компанія, здатна оперативно покривати всі поточні витрати та виконувати взяті на себе зобов'язання перед страхувальниками.

Досліджуючи фінансову стійкість страхової компанії, у роботі було зосереджено увагу на різних показниках. Зокрема, було проведено оцінку ПАТ НАСК «ОРАНТА», і встановлено, що коефіцієнт фінансової автономії відхиляється від очікуваного значення ($>0,5$). Це спостереження свідчить про те, що значна частина капіталу страхової компанії складається із позикових коштів, що вказує на залежність від зовнішніх джерел фінансування. Таку ситуацію можна пояснити унікальними характеристиками галузі.

Здатність підприємства фінансувати свої активи за рахунок довгострокового позикового капіталу та власного капіталу вимірюється коефіцієнтом фінансової стійкості. Незважаючи на незначне відхилення з 2022 року, показник страхової компанії залишився в межах нормативу. Для стабілізації ситуації страхова компанія вжила заходів, зменшивши розмір довгострокових позикових коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності, додатковий аналізований показник, вимірює використання фінансових ресурсів по відношенню до власного капіталу

страхової компанії. Протягом усього досліджуваного періоду цей показник мав тенденцію до зростання, що свідчить про ефективне використання внутрішніх ресурсів страхової компанії.

7. Для посилення нагляду за страховими операціями необхідно оцінити дії, які вживає страхова компанія. Ця оцінка має охоплювати здійснення заходів щодо моніторингу фінансової стабільності та платоспроможності страховиків, гарантувати прозорість у поширенні інформації та підготовці фінансової звітності, а також забезпечувати дотримання норм страхового законодавства.

Шляхом постійного моніторингу було перевірено дотримання страховою компанією вимог, зокрема, зосереджено увагу на аналізі динаміки обсягу її активів. Результати виявили значне збільшення активів протягом досліджуваного періоду, що вказує на високий потенціал для підтримки платоспроможності, фінансової стабільності та загальної операційної ефективності.

8. Щоб підвищити платоспроможність, страхова компанія повинна визначити пріоритетність кількох ключових факторів, спираючись на іноземний досвід. Ці фактори включають:

- а) ефективний розподіл доступних коштів для забезпечення достатніх активів;
- б) збільшення суми власного капіталу,
- в) передачу ризиків через перестраховування,
- г) зменшення витрат, пов'язаних із веденням справ і збалансуванням страхового портфеля,
- д) регулярний перегляд та перерахунок тарифної політики.

Впроваджуючи ці заходи та використовуючи зарубіжний досвід, страхові компанії, в тому числі ПАТ «НАСК «ОРАНТА», можуть не тільки зберегти свою платоспроможність, але й суттєво її підвищити, тим самим посиливши свою надійність для страхувальників.

(підпис студента)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арбузов С.Г., Колобов Ю.В., Міщенко В.І., Науменкова С.В. *Банківська енциклопедія. Центр наукових досліджень Національного банку України*. Київ. Знання. 2011. 504 с.
2. Базилевич В.Д. *Страховання. підручник*. Київ. Знання. 2008. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bazylevych_Viktor/Strakhuvannia.pdf (Дата звернення 28.03.2024)
3. Балицька М.В., Тимошенко М.С. Досвід Польщі в імплементація Solvency II. перспективи для України. *Ефективна економіка*. 2023. № 5.
4. ВВП України. *Український портал про фінанси і інвестиції «Мінфін»*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (Дата звернення 28.03.2024)
5. Для виконання нового закону про страхування необхідно до 2027 року розробити 30 нормативно-правових актів: ФІНОМ. URL: <https://finom.org.ua/dlyavykonannya-novoho-zakonu-pro-strakhuvannya-neobkhidno-do-2027-roku-rozrobyty-30-normatyvno> (Дата звернення 28.03.2024)
6. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. Дніпро. 2021. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776> (Дата звернення 28.03.2024)
7. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. Київ. КНЕУ. 2008. 88– 91 с.
8. Морозова Л.С. Платоспроможність страхових компаній. Всеукраїнська науково-практична конференція: система України як складова інституційних перетворень економіки. Київ: КНТЕУ. 2021. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/bcffbb72fc0899b9ecb0383497b28125.pdf#page=10767> (Дата звернення 28.03.2024)
9. На ринку України зменшилась кількість страхових компаній - НБУ: Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3254365-na-rinkuukraini-zmensilas-kilkist-strahovih-kompanij-nbu.html> (Дата звернення 28.03.2024)

10. На страховому ринку розпочалася чистка: ТОВ «Сучасні маркетингові комунікації». [URL:https://rating.zone/na-strakhovomu-rynku-rozpochalasia-chystka/](https://rating.zone/na-strakhovomu-rynku-rozpochalasia-chystka/) (Дата звернення 28.03.2024)
11. Навіщо потрібні Big Data та Machine Learning: ІТ-компанія WEZ M. [URL:https://wezom.com.ua/ua/blog/zachem-strahovoj-industrii-nuzhny-big-data-imachine-learning](https://wezom.com.ua/ua/blog/zachem-strahovoj-industrii-nuzhny-big-data-imachine-learning) (Дата звернення 28.03.2024)
12. Наглядова статистика: Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (Дата звернення 28.03.2024)
13. Бондаренко П.В., Романченко А.В. Тенденції платоспроможності страхової компанії. *XXII Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» (25-26 квітня 2024 р.)*. Одеса. ОНЕУ, 2024.
14. Сосновська О.О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Економіка, фінанси і оцінки в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку*: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції. 2017. с. 70-74.
15. Закон України «Про страхування»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (Дата звернення 28.03.2023)
16. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19> (Дата звернення 28.03.2024)
17. Федорова Т.А. Страхування: підручник 3-е вид, 2016. С.1006.
18. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І. та ін. Фінансова діяльність підприємства: підручник 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Либідь, 2016. С.384.
19. Шірінян Л., Бойко С., Толстенко О., Аналіз і прогнозування надходжень до Державного бюджету України від податку на прибуток страхових компаній. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2019. № 3(204). С. 56-64.

20. Підсумки діяльності страхових компаній за рейтинговим журналом про страхування та іншуртех "Insurance TOP" 2023 рік URL: <https://forinsurer.com/files/file00750.pdf> (Дата звернення 20.03.2024)

21. Підсумки діяльності страхових компаній за рейтинговим журналом про страхування та іншуртех "Insurance TOP" за 2021 рік URL: <https://forinsurer.com/files/file00722.pdf> (Дата звернення 20.03.2024)

22. Підсумки діяльності страхових компаній за рейтинговим журналом про страхування та іншуртех "Insurance TOP" за 2020 рік URL: <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf> (Дата звернення 20.03.2024)

23. Онищенко В.П. Рівень страхових виплат як показник розвитку страхового ринку України. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Чернігів. № 43. 2017. 156–163 с.

24. Річна фінансова звітність ПАТ НАСК «ОРАНТА» за 2021 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00034186/finances?current_year=2021 (Дата звернення 20.03.2024)

25. Річна фінансова звітність ПАТ НАСК «ОРАНТА» за 2022 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00034186/finances?current_year=2022 (Дата звернення 20.03.2024)

26. Річна фінансова звітність ПАТ НАСК «ОРАНТА» за 2023 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00034186/finances?current_year=2023 (Дата звернення 20.03.2024)

27. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. № 7. 2017. 208 с.

28. Антипенко Є. Підвищення фінансової стійкості підприємства. *Економічний аналіз*. № 9. 2018. 89 с.

29. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2700/1/19.pdf> (Дата звернення 20.03.2023)

30. Рябенко Г.М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Економіка та конкурентоспроможність підприємств*. Київ. 2015. С.105-109

31. Шумелда Я. Страхування : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Міжнародна агенція «Бізон». Київ. 2018. 384 с.
32. Юрченко Л. А. Фінансовий менеджмент страховика. Київ. 2017. 89 с.
33. Варгатюк, М.А. Аналіз і оцінка фінансового стану підприємства. *Вектор науки Львівського державного університету. Серія: Економіка та оцінки: наук. Журнал.* Львів. 2018. С. 33-36.
34. Годін, А.М. Страхування. Львів. 2016. 502 с.
35. Данилова, Н.Л. Сутність і проблеми аналізу фінансової стійкості комерційного підприємства. *Концепт: наук. Журнал.* 2016. С. 16-20.
36. Єфремова, П.І. Роль державного регулювання в концентрації капіталу в страховому секторі фінансового ринку. *Страхова справа: наук. Журнал.* 2018. С. 3-8.
37. Ковальов, В.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ. 2018. - 424 с.
38. Кужелєв М.А. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища. *Економічний вісник університету. Збірник наукових праць вчених і аспірантів:* наук. журнал. Київ. 2016. С. 287-294.
39. Лаврентьєва, Л.В. Про платоспроможність як якісної характеристики фінансової стійкості страхової компанії. *Введення науки:* наук. жур. Харків 2015. С.57
40. Мосолова, Н.А. Механізм формування страхових резервів як засіб підвищення ефективності функціонування страхового ринку. 2016. - 15 (237). С. 96-108.
41. Нехайчук, Ю.С. Про особливості стратегічного планування в страхових компаніях. *Символ науки:* наук. журнал. Львів. 2016. С.126-134.
42. Огородова, М.В. Методика оцінки стійкості страхового сектора і її динаміки з урахуванням ризику фінансової діяльності страхових організацій: підручник. Харків. 2015. 542 с.
43. Садикова, Л.М. Модель оптимізації асортименту страхових продуктів: підручник. Харків. 2017. 309-313 с.

44. Совалєва, Н.А. Оцінки фінансовою стійкістю господарюючого суб'єкта: підручник. 2015. 98-114 с.

45. Солонина, С.В. Фактори забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності страхової організації. *Журнал державного Львівського університету*: наук. журнал. Львів. 2018.С. 910-927.

46. Хэмптон Д.Д. Фінансові оцінки в страхових компаніях: підручник. Харків. 2015. 264 с.

47. Галь С.В. Дослідження чинників вибору страхової компанії. *Матеріали X Міжнародної науково-практичної студентської конференції магістрантів*. Київ. 2016. С. 236–237.

48. Галь, С.В. Дослідження чинників вибору страхової компанії. *Оцінки в соціально – економічних системах*: студ. конференції. Харків. 2016. С. 236–237.

49. Курок О.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Економічний вісник університету*. Львів. 2016. С. 557-560.

50. Пікус Р.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Київ. 2016. С. 6-10.

51. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній (методологія оцінки та механізми забезпечення). *Гроші, фінанси і кредит*: дис. д-ра економ. наук. Суми, 2017. 418 с.

52. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.1999 № 1496 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п>. (Дата звернення 20.03.2023)